

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

คณะทำงานเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่
จังหวัดชายแดนใต้

คณะกรรมการเสริมสร้างและพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง
สภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า

คำนำ

เวลา ๑๓ ปี นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ปี ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบันกับการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ถือเป็นความหวังของทุกภาคส่วน รัฐบาลไทยทุกรัฐบาลมีความพยายามในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการลดเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นและความการเหยี่ยวยาของประชาชนในพื้นที่ และเป็นนิมิตรหมายที่ดีที่ภาคพลเมืองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างกระบวนการสันติให้เกิดขึ้นในพื้นที่ผ่านมติของประชาชน

ปัจจุบันการทำงานภาคพลเมืองเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่เกิดขึ้นมากมายหลายกลุ่มหลายเป้าหมาย กิจกรรม ทั้งนี้ด้วยแนวความคิดร่วมกันว่า “สันติสุขที่แท้จริงต้องเกิดจากคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน” และการแก้ไขปัญหาที่จะยั่งยืนได้ก็ต้องอาศัยคนในพื้นที่เป็นกลไกสำคัญ เพราะไม่มีการสร้างความเปลี่ยนแปลงใดๆ จะสำเร็จได้หากปราศจากการเปลี่ยนแปลงแก้ไขด้วยตนเอง ดังที่ปรากฏในอัลกุรอานที่ว่า **“แท้จริงอัลลอฮ์จะไม่ทรงเปลี่ยนแปลงสภาพของชนกลุ่มใด จนกว่าพวกเขาจะเปลี่ยนแปลงสภาพของพวกเขาเอง (ก่อน) เท่านั้น”** (อัลเราะฮุด: ๑๑)การสร้างสันติภาพในมิติของภาคพลเมืองครอบคลุมประเด็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ทั้งนี้การดำเนินการต่างๆ จะขาดพลังในการผลักดันสู่เป้าหมาย หากขาดการประสานความร่วมมือระหว่างคนทำงานในกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้หากเกิดความร่วมมือระหว่างคนทำงานกลุ่มต่างๆ แล้วจะทำให้เห็นภาพของการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วม การเข้าถึงกลุ่มคนทำงานได้ง่ายขึ้น เมื่อความร่วมมือเกิดขึ้น การแก้ไขปัญหาจะอยู่บนฐานของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ปัญหาใหญ่ก็จะกลายเป็นปัญหาเล็ก ดังที่ ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงการปฏิรูปที่เข้มแข็งไว้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดและถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปในทุกด้านคือ ปฏิรูปสังคมด้วยการสร้างสังคม ชุมชนและพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นรากฐานของการปฏิรูปที่เข้มแข็ง โดยพลังพลเมืองจะเป็นตัวชี้ขาดให้เศรษฐกิจ การเมืองและศีลธรรมดีขึ้น ขณะเดียวกันต้องพัฒนาปรับปรุงโครงสร้างสังคมจากเดิมที่เป็นสังคมแนวตั้ง อำนาจกระจุกตัวเฉพาะกลุ่ม ให้เป็นสังคมในแนวราบเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและให้มีความเสมอภาพของพลเมืองในสังคม โดยให้เกิดการรวมตัวกันของคนในสังคมและชุมชน จัดทำเป็นแผนพัฒนาสังคม และข้อเสนอเชิงนโยบายให้กับรัฐบาล และหน่วยงานราชการหลักในพื้นที่ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
บทนำ	๔
ประเด็นที่ ๑ ด้านครอบครัวและชุมชน	๖
ประเด็นที่ ๒ ด้านการเมืองการปกครอง สิทธิ และความเป็นธรรม	๘
ประเด็นที่ ๓ ด้านการศึกษา	๑๒
ประเด็นที่ ๔ เศรษฐกิจฐานราก	๑๖
ประเด็นที่ ๕ ด้านกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี	๒๐

บทนำ

ประเด็นปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากปัญหาความบกพร่องด้านสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในฐานะพลเมืองที่ดีและความไม่เป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการตนเองและท้องถิ่น การแก้ปัญหาความขัดแย้งอันเกิดจากการจัดสรรผลประโยชน์แห่งรัฐที่ไม่เป็นธรรมนั้นสามารถกระทำได้ด้วย การส่งเสริมให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งรัฐจะต้องตระหนักถึงสิทธิพลเมืองและสิทธิชุมชนในการเข้าร่วมจัดการทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อให้การจัดการทรัพยากรแห่งรัฐสอดคล้องกับความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชน เป็นการศึกษาถึงสำนึกของพลเมืองในการใช้สิทธิเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร ทั้งในนโยบายระดับชาติและในระดับท้องถิ่น อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมโดยให้ประชาชนกำหนดกระบวนการบริหารจัดการความขัดแย้ง โดยใช้กระบวนการทักษะเชิงวัฒนธรรมชุมชน รวมทั้งการใช้สิทธิตามกฎหมายในการเข้าไปมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรแห่งรัฐ รวมไปถึงการเปิดโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พลเมืองสามารถมีส่วนในการจัดการตนเองได้อย่างแท้จริง โดยเป็นการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action) ระหว่างผู้นำชุมชนทุกประเภทและทุกระดับ นักบริหารท้องถิ่น และชาวบ้านในชุมชน เพื่อให้การขับเคลื่อนมีการผสมผสานทั้งมุมมองของฝ่ายนโยบายและนักปฏิบัติ หรืออาจเป็นการขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action) ด้วยการร่วมศึกษาและนำไปสู่แนวทางในการแก้ปัญหา โดยอาศัยแนวคิดต่างๆที่เกี่ยวข้องดังนี้ ๑) แนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท (Role Theory) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของบทบาทไว้หลากหลายที่ขณะตั้งใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (๒๕๔๖) ได้ให้ความหมายของบทบาท คือการทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ขณะที่สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (๒๕๒๓:๑๓) คิดว่า บทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับอำนาจหน้าที่และสิทธิ ซึ่งผูกพันกับสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคมโดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวัง บทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งไว้ เพื่อให้อยู่ในสถานภาพหรือตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดังนั้นบทบาทย่อมมีความสัมพันธ์กับผู้นำ และนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ของไทยหลายท่านที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำไว้ เช่น กนกศักดิ์ แก้วเทพ (๒๕๓๐: ๗๘) ได้กล่าวถึง บุคคลที่จะเป็นผู้นำนั้น โดยทั่วไปจะต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากบุคคลอื่นซึ่งจะสามารถสร้างความพร้อมเพรียงกันของผู้คนได้ และ ดิน ปรัชญฤทธิ์ และอิสระ สุวรรณบล (๒๕๑๔:๑๓๘) เห็นว่า ภาวะการเป็นผู้นำหรือประมุขศิลป์ได้แก่การใช้กำลังกาย กำลังสมอง และกำลังทรัพย์เพื่อให้ผู้อื่นกระทำการสิ่งใดสิ่งใดคล้อยตามความประสงค์ของตน ขณะเดียวกันอิสลามวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส ได้มีคำนิยามและความหมายของผู้นำตามทัศนะของอิสลามมีสามคำด้วยกัน คือ *อิหม่าม เคาะลีฟะฮ์ และอามีรุลมุอมีนีน* มุฮัมมัดรอซิด ร็ฎอ (๑๙๙๔: ๑๗) กล่าวว่า ทั้งสามคำมีความหมายเดียวกัน คือ การเป็นผู้นำสูงสุดในรัฐอิสลาม มีหน้าที่พิทักษ์รักษาศาสนาและบริหารราชการแผ่นดินพร้อม ๆ กัน ขณะที่ ตลมนรรัตน์ บากา (๒๕๕๐) ศึกษาวิจัยเรื่อง “มัสยิด: ฐานเศรษฐกิจและทุนวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของมัสยิดตามทัศนะอิสลามส่วนหนึ่ง คือ เป็นศาลากลางของเมือง ศาลาประชาคม เพื่อปรึกษาหารือกิจการอิสลาม สถานที่เก็บรักษาของที่ได้รับการบริจาค และสถานเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิวัฒนาการที่ยาวนานตั้งแต่อาณาจักรศรีวิชัย พัฒนาเป็นอาณาจักรลังกาสุกะ ซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปนับถือศาสนาฮินดู - พราหมณ์ และพุทธ และสุดท้ายเป็นนครรัฐปัตตานีคาร์สลาม ซึ่งมีความหมายว่าเป็นดินแดนแห่งสันติประชาชนได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเกือบทั้งหมด ฉะนั้นวิถี

ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามการนับถือศาสนาประกอบกับได้มีกษัตริย์ซึ่งทำการปกครองเป็นมุสลิมมีพระนามว่า สุลฏอรฮิสมาแอ ซาห์ เดิมชื่อว่า พระยาอินทिरา ฑูนักปา และท่านได้แต่งตั้งเซคสะอีด เป็นโต๊ะครูประจำราชสำนักนครรัฐ ซึ่งหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนบรรดาราชนวงศ์และประชาชนทั่วไป ตั้งแต่นั้นมารากฐานของโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ซึ่งอิหม่ามมีบทบาทสำคัญในสังคมทุกระดับชั้นจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสามารถสังเกตจากปรากฏการณ์ทางสังคมปัจจุบัน อีกทั้งกระบวนการส่งเสริมและการเลือกตั้งแบบชูรอนั้นยังสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่มีเจตนารมณ์ให้โครงสร้างทางการบริหารและการปกครองต้องสอดคล้องกับอัตลักษณ์และความต้องการท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้ต้องอยู่ในขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ สภาพพัฒนาการเมือง โดยคณะกรรมการเสริมสร้างและพัฒนาการเมืองภาคพลเมือง จึงเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเพื่อแสวงแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองที่สอดคล้องกับโครงสร้างและความต้องการทางสังคม เพื่อจัดการความขัดแย้งและเสริมสร้างความสันติที่ยั่งยืนในพื้นที่ จึงคิดดำเนินโครงการการจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี: **พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้** การขับเคลื่อนเชิงปฏิบัติการบทบาทผู้นำ ประชาชน องค์กรทางสังคม และสถาบันศาสนาในการส่งเสริมกระบวนการสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามวิถีแห่งอิสลามอย่างยั่งยืน และได้กำหนดแนวคิดการขับเคลื่อนแผนงานเพื่อการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตลอดทั้ง ๔ ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๖-๒๕๕๙ ออกเป็น ๓ ระดับด้วยกัน กล่าวคือ ๑)ศึกษากระบวนการจัดการความขัดแย้งโดยชุมชน ๒)ศึกษากระบวนการสร้างสันติภาพโดยองค์กรเครือข่ายหลักในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๓)การพัฒนาเสนอเชิงนโยบาย และแผนพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการขับเคลื่อนปีสุดท้ายของคณะทำงานซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ ด้านครอบครัวและชุมชน

จังหวัดชายแดนภาคใต้พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ในเชิงทรัพยากร อีกทั้งมีรากฐานวัฒนธรรมชุมชนที่แข็งแกร่งและเน้นการพึ่งพาตนเอง อย่างไรก็ตามก็เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพครอบครัวและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะเยาวชนเป็นตัวชี้วัดหลักของคุณภาพครอบครัว จึงต้องให้มีการคุ้มครองสิทธิเด็ก สิทธิสตรี งดการใช้ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีและบุคคลในครอบครัว ตามหลักการของสหประชาชาติหรืออนุสัญญา ซึ่งจากการศึกษาสถานการณ์พบว่า เยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีอัตราการใช้จ่ายเสพติดที่สูงและไม่ค่อยเข้าสู่ระบบการศึกษา เวทีพัฒนาข้อเสนอนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจากสภาพัฒนาการเมือง ได้ร่วมกันพิจารณา ข้อมูลและข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อการพัฒนาคุณภาพครอบครัวและสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย เวทีดังกล่าวได้แสดงความกังวลต่อปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อระบบครอบครัว ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีมากขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ และรัฐควรตระหนักและกำหนดมาตรการตามข้อเสนอต่อไปนี้

๑. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถาบันครอบครัวในท้องถิ่นของตนเองมีระบบเฝ้าระวังเพื่อครอบครัวและการคุ้มครองเด็ก มีการเก็บข้อมูลครอบครัว ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์อย่างมีระบบ เพื่อศึกษาแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงใดๆที่มีผลให้เกิดปัญหาครอบครัวหรือปัญหาต่อสมาชิกในครอบครัว

๒. ขอให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้บูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานราชการอื่นๆ เพื่อการจัดทำแผนและยุทธศาสตร์ว่าด้วยเรื่องการป้องกันปัญหาครอบครัว การทำร้ายเด็ก การทอดทิ้งปัญหาการไม่เข้าสู่ระบบการศึกษา และการสาธารณสุข พื้นฐานที่รัฐจัดให้ และรณรงค์เรื่องการคุ้มครองเด็ก และส่งเสริมศักยภาพของครอบครัวอย่างมีทิศทาง และมีการสร้างความตระหนักในชุมชนในเรื่องต่างๆที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในชุมชนอย่างชัดเจน

๓. ขอให้หน่วยความมั่นคงในพื้นที่ ร่วมกับท้องที่และท้องถิ่นและองค์กรศาสนาเช่น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มัสยิด ในการจัดการปัญหาอาชญากรรม ในเรื่องของการกระบาด และการรักษาผู้ติดยาเสพติดอย่างชัดเจน

๔. ขอให้รัฐสนับสนุนการพัฒนาและสร้างเครือข่าย ชุมชนตึกวา (ชุมชนตึกวา คือชุมชนที่ให้ความสำคัญกับระบบคุณธรรม และจริยธรรม) เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบขยายผลออกไปยังชุมชนอื่นๆ

๕. ขอให้รัฐให้ความสำคัญกับรณรงค์และสร้างมาตรการให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานเข้าเรียนตามระบบการศึกษาขั้นบังคับ เพื่อสร้างประชากรที่มีคุณภาพ

๖. ขอให้รัฐมุ่งเน้นและสนับสนุนการศึกษาให้กับเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา โดยเน้นไปที่หลักสูตรการสร้างทักษะชีวิตและอาชีพ พร้อมทั้งหนุนเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ

๗. ขอให้รัฐจัดกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนและครอบครัวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวัฒนธรรม ทั้งในและนอกพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างกันและการยอมรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในพื้นที่

๘. ขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและครอบครัวมีการรณรงค์ในพื้นที่เพื่อการไม่นำเด็ก สตรี เป็นเครื่องมือของการปฏิบัติการในการแก้ปัญหาชายแดนภาคใต้

๙.ขอให้กรมประชาสัมพันธ์ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดทำสื่อเพื่อการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างครอบครัวเป็นสุข ทั้งภาคโทรทัศน์ วิทยุ และช่องทางอื่นๆ โดยมีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามลายูในสื่อ

ประเด็นที่ ๒ ด้านการเมืองการปกครอง สิทธิ และความเป็นธรรม

สถานการณ์การเมืองการปกครองของไทยเกิดวิกฤติมาโดยตลอดโดยเฉพาะสถานการณ์ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เหตุการณ์ความรุนแรงนั้นทำให้มีผู้ได้รับผลกระทบเสียชีวิต กว่าหกพันคน จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา

ต่อมาในช่วงปี ๒๕๕๑ มีการศึกษาเพื่อหาทางออกของปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายภาคส่วน ภาคส่วนที่สำคัญคือภาควิชาการ ได้เริ่มมีการศึกษาแนวทางในการจัดการปัญหาความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง สู่การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี และมีบทสรุปที่ชัดเจนว่า ปัญหาการก่อความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓ จังหวัด คือ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ ๔ อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ เทพา จะนะ สะบ้าย้อย และนาหว้านั้น เกิดจากการต้องการเอกราชของฝ่ายขบวนการ แต่ความจริงจากประชาชนผู้มีส่วนได้เสียในสถานการณ์ความไม่สงบนั้นต้องการยุติธรรม ความเป็นธรรม สิทธิความเป็นท้องถิ่น ภาควิชาการจึงมีข้อสรุปที่ชัดเจนว่า การจัดการปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น คือ การจัดการปัญหาด้วยตนเอง ด้วยวิธีการจังหวัดจัดการตนเอง ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการการปกครองภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

การปฏิรูปด้านโครงสร้างอำนาจมีหลักการพื้นฐานว่า ระเบียบอำนาจรัฐไทยถูกจัดโครงสร้างไว้ในลักษณะรวมศูนย์อย่างยิ่ง รัฐบาลมีอำนาจบริหารจัดการสังคมในทุกขอบเขตและทุกปริมณฑล อำนาจสั่งการจากเบื้องบนเช่นนี้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สลับซับซ้อนขึ้นจนในหลายกรณีกลายเป็นเหตุแห่งปัญหาเสียเอง เช่น ไม่มีพื้นที่ทางการเมืองแก่คนส่วนใหญ่ซึ่งประกอบด้วยคนหลากหลายผลประโยชน์ วัฒนธรรม และโลกทัศน์ ความอ่อนแอในภาคสังคมซึ่งเกิดจากการรวมศูนย์ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นมีปริมาณมากเกินกว่าที่รัฐบาลจะสามารถแก้ปัญหาได้ เกิดความตึงเครียดทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา

การบริหารแบบรวมศูนย์ซึ่งมีความจำเป็นในยุคสมัยที่มีการล่าอาณานิคมเชิงดินแดน บัดนี้หมดความจำเป็นแล้ว สถานการณ์ในโลกปัจจุบันกลับเกิดความจำเป็นที่จะต้องให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการปกครองตนเองมากขึ้น เพื่อกำหนดและกำกับให้การพัฒนาสอดคล้องกับศักยภาพของคนในท้องถิ่น ในขณะเดียวกันอำนาจของรัฐที่จะเป็นผู้กรองอำนาจจากภายนอกซึ่งหลังไหลเข้ามาตามกระแสโลกาภิวัตน์ก็ลดน้อยลงไปเรื่อยๆ ท้องถิ่นควรมีอำนาจในการเป็นผู้กรองอำนาจจากภายนอกเองมากขึ้นเพื่อทำให้ประชาชนสามารถป้องกันตนเองจากผลกระทบภายนอก มีโอกาสและเวลาที่จะปรับตัวเองไปตามจังหวะของแต่ละท้องถิ่นซึ่งไม่เหมือนกัน อันนับเป็นแนวโน้มการบริหารรัฐกิจของรัฐหลายแห่งในโลกปัจจุบัน

ดังนั้นในการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจจึงต้องยึดหลักการพื้นฐาน ๒ ข้อคือ

๑) กระจายอำนาจบริหารจัดการจากรัฐบาลไปสู่ท้องถิ่น

๑) กระจายอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่ประชาชน ชุมชน และภาคประชาสังคม อันจะเป็นหลักประกันว่าอำนาจจะกระจายไปถึงประชาชนจริงๆ ไม่กระจุกอยู่แต่กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น

หลักการพื้นฐานของการจัดระเบียบการปกครองหรือบริหารราชการแผ่นดินของนานาประเทศแบ่งได้เป็น

(๑) การรวมอำนาจปกครอง (Centralization) เป็นการรวมอำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการต่างๆไว้ที่ ราชการส่วนกลาง ได้แก่ คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สังกัดราชการส่วนกลาง ที่สามารถใช้อำนาจบริหารครอบคลุมทั่วประเทศ เป็นหลักที่ถือเอาสิทธิขาดในการปกครองเป็นที่ตั้ง

(๒) การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นวิธีการที่รัฐ / ราชการส่วนกลาง โอนอำนาจการปกครอง หรือ บริหารบางส่วนบางเรื่อง ที่เกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะให้องค์กรหรือนิติบุคคลอื่นรับไปดำเนินการแทน ภายใน อาณาเขตของแต่ละท้องถิ่น ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น โดยมีอิสระพอสมควร ราชการส่วนกลางเพียงกำกับดูแล (มิใช่บังคับบัญชา) เป็นหลักที่ถือเอาเสรีภาพของประชาชนที่จะปกครองตนเองเป็นที่ตั้ง

(๓) การแบ่งอำนาจ (Deconcentration) เกิดจากข้อจำกัดของการรวมอำนาจในเรื่องของความล่าช้า และไม่ทั่วถึงทุกท้องที่พร้อมๆกัน ราชการส่วนกลางจึงแบ่งมอบอำนาจการตัดสินใจทางการบริหารในบางเรื่องให้เจ้าหน้าที่ของราชการส่วนกลางที่ส่งไปประจำปฏิบัติหน้าที่ในภูมิภาคหรือเขตการปกครองต่างๆ (Field office) สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุ นโยบายและวัตถุประสงค์ของราชการส่วนกลาง

ในการบริหารราชการแผ่นดินของไทยนั้น เป็นรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลางคือ รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารประเทศที่นำมาใช้กับท้องถิ่นทั่วประเทศซึ่งส่วนกลางมีอำนาจมาก หรือ เป็นการปกครองโดยส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางในรูปของเงินอุดหนุนเฉพาะกิจให้ท้องถิ่นดำเนินการตามที่ส่วนกลางเห็นสมควรภายใต้การดูแลของส่วนกลางทั้งก่อนและหลังดำเนินการ

การบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะการรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้ทำให้เกิดปัญหาการจัดการด้านวัฒนธรรม ทรัพยากร และอำนาจในการกำหนดตนเองของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งมีหลายประเทศได้ยกเลิกรูปแบบการบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์แล้ว

สิ่งที่เคยมีการดำเนินการมาแล้ว

ข้อเสนอเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในแบบที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชายแดนใต้เคยถูกเรียกร้อง และหยิบยกขึ้นมาพูดคุยบ้างแล้วในอดีต ดังกรณีข้อเรียกร้อง ๗ ประการ ของฮัจญ์สุหลง อับดุลกอเดร์ (โต๊ะมีนา) เมื่อกว่า ๖๐ ปีที่แล้ว ทว่าบริบททางการเมืองในยุคสมัยนั้นยังไม่เอื้อต่อการพิจารณาหรือตอบสนองต่อข้อเรียกร้องดังกล่าวได้และนับจากความรุนแรงระลอกใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้ปะทุขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๗ หลังจากนั้นก็มีข้อเสนอเกี่ยวข้องข้อกับการกระจายอำนาจจากหลายภาคส่วนได้ถูกนำเสนอออกมาเพื่อเป็นหนึ่งในหนทางในแก้ไขปัญหาคาบขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ข้อเสนอ “นครปัตตานี” หรือ “มหานครปัตตานี” ที่นำเสนอโดย พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ และคณะ หรือข้อเสนอ “มณฑลเทศาภิบาล” ที่นำเสนอโดย ศ.นพ. ประเวศ วะสี และ นพ.พลเดช ปิ่นประทีป

นอกจากนั้นยังมีข้อเสนอ “นครปัตตานี” นำเสนอโดยพรรคเพื่อไทย หรือ ข้อเสนอ “ศอ.บต.” นำเสนอโดย พรรคประชาธิปัตย์ หรือ ข้อเสนอ “จังหวัดจัดการตนเอง” นำเสนอโดย ภาคีเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ หรือ ข้อเสนอ “ทบวงชายแดนใต้” นำเสนอจากงานวิจัยโดย ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี และ ผศ.ดร.สุกรี หลังปูเต๊ะ หรือจะเป็นข้อเสนอ “เขตปกครองพิเศษชายแดนใต้” นำเสนอจากงานวิจัยโดย อำนาจ ศรีพูนสุข นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอ “เขตบริหารปกครองพิเศษ” นำเสนอจากงานวิจัยโดย สุริยะ สะนิวา และยังมีข้อเสนอ “สามนคร” (นครปัตตานี, นครยะลา, นครนราธิวาส) โดย อุดม ปัตนวงค์ หรือ ข้อเสนอ “ปัตตานีมหานคร” นำเสนอโดย อัครชา พรหมสูตรและยังมีข้อเสนอ “ปัตตานีมหานคร” นำเสนอโดย เครือข่ายประชาชน เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการปกครองในจังหวัดชายแดนใต้ เป็นต้นจากหลายข้อเสนอข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าการกระจายอำนาจเป็นหนึ่งในหนทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหาคาบขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้ได้

ข้อเสนอที่ ๑ ด้านโครงสร้างอำนาจ

ด้วยเหตุผลทั้งหลาย จึงขอเสนอให้มีการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจของประเทศ ตัดส่วนการบัญชาการของส่วนกลางที่มีต่อท้องถิ่นบางส่วนที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดตนเอง เช่น การศึกษา วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เป็นต้น และเพิ่มอำนาจบริหารจัดการตนเองให้ท้องถิ่นในทุกมิติที่สำคัญ เป็นการลดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน การปฏิรูปโครงสร้างอำนาจโดยการบริหารราชการแผ่นดินเป็นแบบสองชั้น คือ บริหารส่วนกลางสู่การกระจายอำนาจท้องถิ่น จากเดิมการบริหารท้องถิ่นและปกครองท้องถิ่นที่ยังคงมีผลผูกพันต่ออำนาจส่วนกลางผ่านส่วนภูมิภาค การเพิ่มอำนาจให้ชุมชนเพื่อบริหารจัดการตนเองต้องเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปโครงสร้างอำนาจตั้งแต่ต้น และอำนาจขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้นก็ต้องถูกกำกับและตรวจสอบโดย ประชาชนในชุมชนหรือภาคประชาสังคมในท้องถิ่นได้ในทุกขั้นตอน

ข้อเสนอที่ ๒ ด้านรูปแบบการปกครอง

๒. โครงสร้างการบริหาร

๒.๑ เขตพื้นที่การปกครอง หมายถึง พื้นที่ครอบคลุมจังหวัดปัตตานียะลาและนราธิวาส และสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ จะนะ เทพา สะบ้าย้อย และนาทวี

๒.๒ ฝ่ายบริหาร ผู้บริหารสูงสุด คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งรองผู้ว่าฯ ๓ คน มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี

๒.๓ ฝ่ายนิติบัญญัติหัวหน้าฝ่ายนิติบัญญัติคือประธานสภาซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสภา และให้มีรองประธานสภา ๒ คน สมาชิกสภาได้มาจากการเลือกตั้ง (เลือกตั้งแบบเดียวกับแบบแบ่งเขตเลือกสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด)มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปี

๒.๔ สภาประชาชน มีประธานสภาที่ได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสภา มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๖ ปีสมาชิกสภาประชาชนได้มาจากการเลือกตั้ง (เลือกตั้งแบบเดียวกับแบบแบ่งเขตเลือกสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด) มีหน้าที่ดังนี้

- ๑) เสนอแนะ ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของผู้ว่าราชการและสมาชิกสภา
- ๒) เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิต่อสภา เพื่อเป็นกรรมการด้านต่างๆ ในการพิจารณาดำเนินการของสภา
- ๓) ปกป้องหาข้อและเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งผู้ว่าฯ ก่อนที่จะให้ประชาชนเลือกตั้ง

๒.๕ ระบบการเลือกตั้ง

๑) ใช้ระบบคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง ผู้จะได้เป็นผู้ว่าราชการจะต้องได้รับคะแนนเสียงเลือกตั้งเกิน ๖๐% จากจำนวนผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมด

๒) การเลือกตั้งสมาชิกทั้ง ๒ สภา เป็นการลงคะแนนเสียงโดยตรงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเลือกตั้ง

๓) สภาประชาชนระดับชุมชน/ตำบล ได้มาจากการคัดสรรจากกลุ่มอาชีพในชุมชน/ตำบล จำนวนตามสัดส่วนกลุ่มอาชีพที่มีในชุมชน/ตำบลนั้นๆ

๒.๖ การร่วมกันเข้าชื่อของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีส่วนร่วมกันเข้าชื่อเพื่อกระทำการดังต่อไปนี้

๑) ลงคะแนนเสียงถอดถอนผู้ว่าราชการ สมาชิกสภาหรือสมาชิกสภาเขต โดยร่วมกันเข้าชื่อตามจำนวนที่กฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น หรือสมาชิกสภา

๒) เสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น โดยร่วมกันเข้าชื่อตามจำนวนที่กฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่นกำหนด

๒.๗ ท้องถิ่นสามารถจัดเก็บภาษีทุกประเภท

ข้อเสนอที่ ๓ ด้านการมีส่วนร่วม

การส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งภายใต้ช่องทางและรูปแบบที่มีอยู่ และการพัฒนาช่องทางและรูปแบบใหม่ๆ ให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างหลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปสู่การสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship) ที่กระตือรือร้นและตระหนักถึงความสำคัญต่อกิจการส่วนรวมภายในท้องถิ่นของตน

ข้อเสนอคือ ให้มีสภาประชาชนจังหวัดปกครองตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์จากองค์กร ภาคชุมชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาชีพ ภาควิชาการ และภาคส่วนอื่นที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของสภาพลเมือง มีจำนวนสมาชิกสภาพลเมืองเท่าที่จะพึงมีตามที่กำหนดในข้อบัญญัติ โดยคำนึงถึงสัดส่วนความเท่าเทียมระหว่างเพศ กลุ่มชาติพันธุ์ และผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมด้วย

ประเด็นที่ ๓ ด้านการศึกษา

ปัญหาคุณภาพการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้อย่างเป็นระบบ และเร่งด่วน ซึ่งสาเหตุที่การจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดคุณภาพ มีดังนี้

๑. นโยบายการจัดการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชน จุดมุ่งหมาย สำคัญของการจัดการศึกษาก็เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการจัดการศึกษาในทุก พื้นที่ควรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักการแสวงหาความรู้ตลอด ชีวิต มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความสามารถคิดวิเคราะห์ มีจิตใจดีงาม มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกในการช่วยเหลือเพื่อสังคม มีทักษะที่จำเป็นในการประกอบ อาชีพ ดำรงชีวิตในสังคม สามารถพัฒนาตนเองและความครัว สังคม ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้นการ จัดการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกันหลายมิติ ผู้ที่ผ่านระบบการศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมมีความ พร้อมสามารถดำรงชีวิตในสังคม มีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ มีความพร้อมในการ เข้าสู่การเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลก ดังนั้นการนโยบายการจัดการศึกษาที่เน้นด้านใดด้านหนึ่งจะ ส่งผลให้พลเมืองมีความพร้อมเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาด้านอื่นๆ

นโยบายการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มักเกิดจากนโยบายรัฐเพียงฝ่ายเดียว ขาดการมี ส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้ขาดการยอมรับและ ขาดความร่วมมือในการพัฒนาระบบการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประชาชนในสามจังหวัดยังไม่ยอมรับและไม่เชื่อมั่นในการจัดการศึกษาที่มาจากรัฐ โดยจะเห็นได้ จากประชาชนส่วนใหญ่นิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาดังกล่าวมีการจัดการเรียนสอนที่บูรณาการอิสลามซึ่ง เป็นวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ นโยบายการศึกษาที่มาจากรัฐฝ่าย เดียว ถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการลดวิถีทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ ทำให้โรงเรียนรัฐบาลไม่ได้รับการ ยอมรับมากนัก ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงนิยมส่งบุตรหลานเรียนระดับมัธยมศึกษาใน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๑๕๐ กว่า โรงเรียน มีนักเรียน ประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ คน มีครู ประมาณ ๘,๐๐๐ คน จึงถือเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่จะได้รับนิยมสูง อย่างไรก็ตาม โรงเรียน เหล่านี้ ก็ยังไม่ได้รับพัฒนาคุณภาพเท่าที่ควร

๒. การจัดการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ บริบทของห้า จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะทางสังคมแบบพหุสังคม (Plural society) กล่าวคือมีประชากรประกอบด้วย ชาวไทยพุทธเป็นส่วนน้อย และชาวไทยมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งชาวไทยมุสลิมนั้นมีระเบียบประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ และการปฏิบัติเป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด แตกต่างจากชาวไทยพุทธอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นถือได้ว่า โรงเรียน ในห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน จึงเป็นชุมชนเฉพาะตัว (Unique society) ที่มีความหลากหลาย ทางด้านวัฒนธรรม เป็นที่ยอมรับกันว่ามีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นของประเทศไทย วิถีชีวิตของประชาชนใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยึดหลักทางศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ ดังนั้นการเรียนรู้ทางศาสนาอิสลามจึงมีความสำคัญ กับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคน ผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาอิสลามจะได้รับการยกย่องในสังคม และเป็นแกนหลัก ของชุมชนในการถ่ายทอดองค์ความรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอิสลามให้แก่เยาวชนและประชาชน

การเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ปฏิบัติตามหลักการศาสนาที่ ถูกต้อง แต่สภาพการจัดการเรียนสอนอิสลามศึกษาในปัจจุบันไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพเท่าที่ควร โดยจะ เห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาที่มีความซ้ำซ้อน เนื้อหาหลักสูตรแต่ละระดับ ไม่ต่อเนื่องและ ขาดการบูรณาการ ทำให้การจัดการเรียนการสอนจึงมีความซ้ำซ้อน นักเรียนต้องเรียนเนื้อหาเดิมๆ ซ้ำๆ ในแต่ละ

ระดับ นักเรียนจึงต้องเรียนมากกว่าปกติ ขณะเดียวกันการเรียนการสอนอิสลามศึกษาขาดการดูแลจากหน่วยงานเท่าที่ควร ครูที่สอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนปอเนาะ หรือตาดีกา ไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ทัดเทียมกับครูรายวิชาอื่นๆ ทำให้ศึกษาสภาพในการจัดการเรียนการสอนด้อยประสิทธิภาพ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนเพราะครูไม่มีเทคนิคในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ ครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามไม่ได้มีการปรับเงินเดือนเหมือนครูทั่วไปหรือครูในโรงเรียนรัฐบาล ไม่มีการประเมินเพื่อปรับวิทยฐานะเหมือนโรงเรียนรัฐบาล ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาด้อยคุณภาพเหมือนกับรายวิชาอื่นๆ ทั้งที่การจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษามีจุดมุ่งหมายสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างปกติสุข

การขาดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ส่งผลกระทบอย่างมากต่อระดับคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในสามจังหวัด เนื่องจากจะเห็นได้จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มักมาจากเยาวชนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งเยาวชนเหล่านี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจหลักการศาสนาที่แท้จริงอันจะเป็นเกราะป้องกันให้พ้นปัญหาอบายมุข ปัญหายาเสพติด และปัญหาสังคมต่างๆ ได้

๓. ผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Incident Database- DSID) สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า ในปี ๒๕๕๗ มีจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งสิ้น ๘๐๖ เหตุการณ์ จากรายงานข่าวของศูนย์ข่าวอิสราภาคใต้รายงานว่ ในรอบกว่า ๑๐ ปีไฟใต้ หรือตั้งแต่วันที่ ๔ ม.ค. ๒๕๔๗ นั้น มีครูเสียชีวิตจากเหตุการณ์ไม่สงบ ๑๗๕ ราย ขณะที่ตัวเลขของสมาพันธ์ครูสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ที่ ๑๗๙ ราย นอกจากนี้ พบว่าเมื่อมีครูถูกยิงเสียชีวิต ทางโรงเรียนก็จะทำการปิดการสอนเป็นเวลา ๒ วัน ซึ่งทำให้เกิดการหยุดชะงักทางการศึกษาของกลุ่มเด็กในพื้นที่ด้วยและจากรายงานของสำนักประสานงานและบูรณาการการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงศึกษา ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ จนถึงปี ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๗ และการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมของกลุ่มด้วยใจ พบว่า มีโรงเรียนที่ถูกเผาจำนวน ๒๐๔ โรง ซึ่งเป็นโรงเรียนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ) จำนวน ๒๐๒ โรงและเป็นโรงเรียนในสังกัดของสำนักงานการศึกษาเอกชน(กศน) จำนวน ๒ โรง

การเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและบุคลากรไม่มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่กล้ามาสอน ขอย้ายออกจากพื้นที่ โรงเรียนมีการปิดชั่วคราวทุกครั้งเมื่อมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ซึ่งส่งผลโดยตรงคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ ทำให้เวลาเรียนไม่เพียงพอกับเนื้อหาวิชาที่ต้องเรียนในแต่ละปี ครูมีการย้ายออกจากพื้นที่ ทำให้ขาดครูหรือบุคลากรที่มีประสบการณ์ ส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษาและผลการประเมินระดับชาติ (National Test) เช่น การประเมินความถนัดทางการเรียน GAT และ PAT หรือ การทดสอบระดับชาติ O-net เป็นต้น

จากสาเหตุทั้ง ๓ ข้อดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างมาก โดยสามารถพิจารณาได้จากรายงานผลการประเมินคุณภาพโรงเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการประเมินคุณภาพรอบ ๒ ที่ผ่านมา (รอบปี ๒๕๔๙-๒๕๕๓) โดยสำนักมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า พบว่า ยังมีโรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากสมศ. ร้อยละ ๒๐.๖ จากจำนวนโรงเรียนทั้งหมดใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๑,๑๔๓ โรง เมื่อเทียบกับระดับประเทศพบว่า โรงเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีคุณภาพต่ำกว่าภาพรวมโดยเฉลี่ยของประเทศถึง ร้อยละ ๒.๘๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพมีอยู่ถึงร้อยละ

๓๓.๓ จากโรงเรียนทั้งหมด ๑๕๓ โรงเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับต่ำ โดยสังเกตได้จากผลการสอบระดับชาติ (O-Net) ที่ผ่านมา พบว่า คะแนนผลการสอบระดับชาติ ของนักเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงอยู่ลำดับท้ายๆของประเทศ

จากรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาพบว่า ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาในแต่ละ มาตรฐาน และตัวชี้วัดด้านผู้เรียน ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ เช่น มาตรฐานด้านผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ด้านผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพ และสุขภาพจิตที่ดี ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านทักษะในการแสวงหาความรู้ และทักษะในการทำงาน ซึ่งคะแนนเฉลี่ยของมาตรเหล่านี้ยังต่ำ เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยระดับประเทศ สะท้อนให้เห็นว่า คุณภาพการจัดการศึกษาใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลคุณภาพด้านตัวผู้เรียนโดยตรง ส่งผลให้ผลกระทบต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เนื่องจากขาดความรู้และทักษะอย่างเพียงพอในศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งในและต่างประเทศ นักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ศึกษาในระบบการศึกษามี ๒๕๓ ,๕๓๒ คน(ข้อมูล ณ ปี ๒๕๕๔) ในระดับมัธยมศึกษา มี ๒๐๙,๐๑๗ คน แต่ผู้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับ ปวส.และปริญญาตรี เพียง ๓๖,๕๔๑ คนโดยมีนักเรียนประมาณ ๙๐๐๐-๑๑,๐๐๐ คนไปเรียนยังต่างประเทศได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ปากีสถาน คูเวต อียิปต์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อเทียบตัวเลขพบว่า มีจำนวนนักเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้ศึกษาต่อประมาณ ๑๖๑,๐๐๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มาก นอกจากนี้ยังมีนักเรียนที่มีการออกกลางคันในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประมาณร้อยละ ๑.๔๓ หรือประมาณ ๓,๐๐๐ คน สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างสูง ซึ่งนักเรียนเหล่านี้ เมื่อไม่ได้เรียนหนังสือก็มักไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทำให้เกิดปัญหาปัญหาอื่นๆตามมา

ข้อเสนอเชิงนโยบายด้านการศึกษา

จากผลกระทบดังกล่าว รัฐควรดำเนินการในการพัฒนาการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

๑.มีการกำหนดนโยบายทางการศึกษาที่มีส่วนร่วมจากชุมชน และตอบสนองความต้องการประชาชนในพื้นที่ โดยให้สอดคล้องกับบริบทและวัฒนธรรมของพื้นที่

๒.ควรมีการกำหนดหรือบรรจุเนื้อหาหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เน้นการปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

๓.การจัดการศึกษาต้องเน้นการสร้างความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม ทั้งทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีงามและทักษะในการประกอบอาชีพและการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นโดยเน้นการจัดการศึกษาที่บูรณาการการพัฒนาชีวิตและอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม

๔.จัดทำระบบการประเมินคุณภาพครูในโรงเรียนเอกชนและสถานศึกษาอื่น เพื่อการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยอาจใช้ระบบวิทยฐานะเพื่อเพิ่มค่าตอบแทน เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๕.ส่งเสริมและเพิ่มโอกาสทางการศึกษาโดยการให้ทุนการศึกษาแก่มีฐานะยากจนแทนการให้กู้ยืมรวมทั้งนักเรียนที่มีผลการเรียนดีที่ขาดโอกาสทางการศึกษา

๖.สนับสนุนการศึกษาต่อทั้งในและต่างประเทศในสาขาเฉพาะด้านและสาขาที่ยังขาดแคลนในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้โอกาสแก่บัณฑิตที่จบในการพัฒนาสังคมหรือบ้านเกิดของตนเอง

๗.พัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน โดยให้มีความเชี่ยวชาญ มีมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและอาเซียนอย่างเพียงพอ

ประเด็นที่ ๔ ด้านเศรษฐกิจฐานราก

ภูมิประเทศทางภาคใต้ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก เพราะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร จากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ พบว่าภาคเกษตรมีสัดส่วนสูงสุดคือร้อยละ ๒๗.๕ ของผลิตภัณฑ์ภาคใต้ ในจำนวนนี้เป็นผลผลิตจากการปลูกพืชร้อยละ ๒๓.๒ โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และยังมีผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นผลไม้ เช่น ทูเรียน ลองกอง มังคุด เงาะ และผลไม้่อื่นๆอีกมากมาย จะเห็นได้ว่าประชาชนในภาคใต้อาชีพเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าหากพิจารณาทางด้านรายได้ของคนในพื้นที่ยังคงต่ำอยู่หากเทียบกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้จากทั้งหมด ๑๔ จังหวัด สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีรายได้ต่อหัวอยู่ในระดับต่ำ ลำดับที่ ๑๐ จังหวัดยะลา มีรายได้ต่อหัว ๙๕,๙๔๗ บาท/ปี ลำดับที่ ๑๓ จังหวัดปัตตานี ๗๓,๗๔๕ บาท/ปี และลำดับที่ ๑๔ คือ จังหวัดนราธิวาส ๖๕,๐๘๑ บาท/ปี ถือเป็นลำดับสุดท้ายของภาคใต้

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เป็นพื้นที่ทำการเกษตร แต่กลับมีรายได้ที่ต่ำ ซึ่งเกิดจากหลายๆปัจจัย เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกษตรกรขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ขาดอำนาจในการต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นคณะทำงานด้านประเด็นเศรษฐกิจจึงมีข้อเสนอ ดังต่อไปนี้

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงและตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยกับนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี รัฐบาลควรให้การสนับสนุนส่งเสริมในด้านการให้องค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ช่องทางการตลาด และพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวิสาหกิจชุมชนมากมายที่มีศักยภาพและควรได้รับการส่งเสริมเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังสามารถนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ความสวยงามของจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย

๒. ส่งเสริมให้มีเครือข่ายเกษตรกร การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ส่งผ่านและสร้างองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการจัดการเกษตรแก่เกษตรกรซึ่งเป็นการมุ่งเน้นให้เกษตรกรใช้กลไกความร่วมมือ เพื่อสร้างความสามารถในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยเริ่มจากการสร้างองค์ความรู้ของกลุ่มจากสถานะปัญหาการผลิตมากำหนดเป็นประเด็นร่วมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างช่องทางในการพัฒนาองค์ความรู้ผ่านเครือข่ายและวิเคราะห์ปัญหาพร้อมด้านการตลาดที่เชื่อมโยงแผนการผลิตและคุณภาพการผลิต

๓. ผลักดันให้เกิดนวัตกรรมและการผลิตในชุมชน จากการก่อเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มโอท็อปในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งสามารถสร้างรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ แต่มาตรฐานในการผลิตของแต่ละกลุ่มนั้นคุณภาพสินค้าและมาตรฐานในการผลิตที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคและเกิดช่องว่างในการกำหนดราคาสินค้า โดยการผลักดันนวัตกรรมและการผลิตในชุมชนจะทำให้กลุ่มผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน มีช่องทางในการจำหน่ายสินค้าทั้งในและต่างประเทศ ตรงตามความต้องการของตลาดและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคสินค้า

๔. สนับสนุนให้มีห้องเย็นภายในจังหวัด/ชุมชน ด้วยแต่ละปีผลผลิตทางการเกษตรมีผลผลิตมากในช่วงฤดูกาลอุปทานมากกว่าอุปสงค์ในตลาดจึงเกิดภาวะสินค้าล้นตลาด ส่งผลให้ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำมาก

ห้องเย็นสามารถที่จะเก็บรักษาผลไม้นานกว่าปกติ ทำให้สามารถขายผลผลิตทางการเกษตรได้นอกฤดูกาลอีกด้วยและสามารถขายในราคาสูงกว่าโดยเฉพาทุเรียน ในปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมา สหกรณ์การเกษตรท่าใหม่ จำกัด ได้ส่งออกทุเรียนผลป้อนจำนวน ๒ หมื่นตัน และส่งออกเนื้อทุเรียนแช่แข็งไปประเทศจีน จำนวน ๑,๔๕๖ ตัน มีรายได้รวมประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท ซึ่งแนวโน้มตลาดเนื้อทุเรียนแช่แข็งจะเติบโตดีกว่าทุเรียนผล จะเห็นได้จากตัวเลขดังกล่าวแนวโน้มในอนาคตความต้องการทุเรียนแช่แข็งเพิ่มสูงขึ้น จึงเป็นโอกาสของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลผลิตทุเรียนจำนวนมากและรสชาติอร่อย

๕. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานในชุมชน สืบเนื่องจากภาวะความไม่สงบในเขตพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ภาคธุรกิจเอกชนไม่มีความมั่นใจในการลงทุนและประกอบธุรกิจในพื้นที่ ภาคประชาชนได้รับความเดือดร้อนในด้านของการว่างงาน และรายได้ที่ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ แม้ว่าภาครัฐ จะมีโครงการต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ เช่น การสนับสนุนการจ้างงานเร่งด่วน การสนับสนุนกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ทว่า โครงการเหล่านั้นไม่มีความต่อเนื่องและไม่ยั่งยืนพอที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ให้เกิดเข้มแข็งได้ จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ปัจจุบัน ภาคอุตสาหกรรมการผลิตหลายประเภท โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก เช่น อุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเครื่องเรือน เป็นต้น ยังมีความต้องการแรงงานฝีมือจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงานในชุมชน เพื่อรองรับกับปริมาณความต้องการของลูกค้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการว่างงานในพื้นที่

๖. ส่งเสริม สนับสนุน และให้องค์ความรู้แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (ยางพารา ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ) ในพื้นที่เพราะผลผลิตทางการเกษตรแต่ละปีมีมาก แต่ต้องประสบกับภาวะราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำเพราะผลไม่ออกในช่วงเวลาเดียวกัน ประกอบกับเกษตรกรก็ยังใช้วิธีการขายผลผลิตแบบเดิมๆ ไม่ได้คิดถึงวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตของตนเอง แต่ปล่อยให้พ่อค้าคนกลางเป็นฝ่ายที่ได้รับประโยชน์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวรัฐบาลควรสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ในการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรเพื่อเป็นเพิ่มมูลค่าให้กับพืชผลทางการเกษตร. ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ เพิ่มความมั่นคง ยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นแก่เกษตรกรจังหวัดชายแดนภาคใต้. ขณะเดียวกันพืชเศรษฐกิจที่เนื้อหอมและเคยสร้างรายได้อย่างมหาศาลให้กับคนภาคใต้กลับมีราคาตกต่ำในปัจจุบัน นั่นคือ ยางพารา จากข้อมูลผลผลิตรวมในปี ๒๕๕๔ ประเทศไทยมีผลผลิตยางพาราประมาณ ๓.๓๕ ล้านตัน โดยในภาคใต้มีผลผลิตทั้งหมดประมาณ ๒.๕๔ ล้านตัน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๗๕.๗ ของผลผลิตยางพารารวมทั้งหมด หากพิจารณาผลผลิตยางพาราในรายกลุ่มจังหวัดพบว่า กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลผลิตมากที่สุดคือ ๙.๗ แสนตัน จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้มีผลผลิตยางพารามากที่สุด แต่ยังไม่เห็นการส่งเสริมการแปรรูปอย่างเป็นรูปธรรมจากภาครัฐ ภาครัฐควรที่จะพัฒนากระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่มราคาสินค้ายางพาราทั้งระบบการผลิตและการแปรรูป ตลอดจนช่องทางการตลาด

๗. การผลักดันการคมนาคมโดยรถไฟในการขนส่งสินค้า โดยให้จังหวัดยะลามีเส้นทางคมนาคมโดยรถไฟที่มีมากกว่า๑ราง ซึ่งใช้ในการขนส่งสินค้า๑ราง อีก ๒ ราง ใช้สำหรับการนำเที่ยวในจังหวัดเพื่อช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายในจังหวัด ซึ่งก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในจังหวัด โดยระบบที่ใช้ในการขนส่งนั้นจะต้องเป็นระบบโลจิสติกส์ ที่มีความสะดวกรวดเร็วต่อการขนส่งสินค้าและผู้ใช้บริการ

๘. ส่งเสริมให้จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกำลังเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก ด้วยกับกระแสการปลูกจิตสำนึกให้นุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม กรมป่าไม้ (๒๕๕๘) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ว่า “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไป

ยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิด การรบกวนหรือความเสียหายแก่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลิน ไป กับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรม ที่ปรากฏ ในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้ง ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชน อีกด้วย” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากมายอีกทั้งยังมีสถานที่ที่เหมาะสมแก่การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ควรส่งเสริมให้เป็นคนภายนอกได้เยี่ยมชมความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเพื่อเรียนรู้ พัฒนาการทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้คนใน ชุมชนอีกด้วย

๙.การฟื้นฟูและพัฒนานาร้างให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ พื้นที่ทำนาในอดีตกลับกลายเป็นพื้นที่ว่างเปล่าในปัจจุบัน เนื่องด้วยเกษตรกรไม่ค่อยจะทำนากันอันเกิดจากหลายๆปัจจัย จากผลการวิจัยของสมบูรณ์ เจริญ จิระตระกูลและคณะ (๒๕๕๑) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดนาร้างได้แก่ พืชเศรษฐกิจชนิดอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า ทำให้ชาวนาหันไปปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน การอพยพไปทำงานต่างถิ่นทั้งในและต่างประเทศ เกิดจากแรงงานภาคเกษตรกรรมในชุมชนไหลไปสู่ภาคอุตสาหกรรมในเมืองเพราะมีความรู้สึกว่าการทำเกษตร เป็นอาชีพที่ไม่มีศักดิ์ศรี และมีรายได้น้อยไม่เพียงพอจึบรายจ่าย มีการทำคันดินตามแนวคลองชลประทาน ส่งผล ให้บางพื้นที่ไม่มีน้ำสำหรับทำการนา จากการวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวจึงมีข้อเสนอให้ภาครัฐส่งเสริมการปลูกพืช เศรษฐกิจชนิดอื่นทดแทนพื้นที่นาร้าง พร้อมกับการให้อำนาจความรู้ในการปลูกวิธีการดูแลพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆที่ ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เพื่อทำให้เกิดการใช้ประโยชน์จากพื้นที่นาให้ได้มากที่สุด ตลอดจนหาตลาดเพื่อรองรับ ผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจดังกล่าว พร้อมๆกับการบริหารจัดการดูแลน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๐.การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร น้ำถือเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยสำคัญที่สุดของการทำการเกษตร ให้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ บริหารจัดเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนและ สามารถระบายน้ำให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ทำการเกษตรในฤดูแล้ง

๑๑.การพัฒนาคุณภาพการผลิต และการสร้างช่องทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพตลอดจนการ ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง ให้ภาครัฐส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ คือ สนับสนุน ให้ความรู้ และให้มีพี่เลี้ยงที่มาจากภาคเอกชนที่มีความชำนาญในการพัฒนาคุณภาพการผลิตของชุมชนฐานราก ตลอดจนทำการตลาดและจัดหาตลาดให้ เพราะในปัจจุบันพบว่าในพื้นที่ที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและหลากหลาย แต่ขาด การประชาสัมพันธ์ที่ดี

๑๒.ส่งเสริมการปศุสัตว์ ให้หน่วยงานของรัฐเผยแพร่ความรู้ และสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ด้วยการ แจกจ่ายพันธุ์สัตว์ที่ดีหรือจำหน่ายในราคาที่ถูก ฝึกอบรมเกษตรกร เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ การ ปลูกพืชอาหารสัตว์ ตลอดจนการสุขาภิบาลสัตว์ และการป้องกันกำจัดโรคติดต่อสัตว์

๑๓.จัดตั้งศูนย์อุตสาหกรรมฮาลาล ให้หน่วยงานของงานที่เกี่ยวข้องจัดตั้งอุตสาหกรรมฮาลาลในพื้นที่ ให้เป็นรูปธรรม และเป็นศูนย์รวมของผลิตภัณฑ์ฮาลาลเพื่อต้อนรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและการขยายตัว ทางการค้า หากพิจารณาจากหลายๆปัจจัยแล้วในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดที่จะเป็น อุตสาหกรรมฮาลาล

๑๔.การพัฒนาด้านองค์ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาความหลากหลายทางด้านอาชีพ ให้ภาครัฐพัฒนา ด้านองค์ความรู้ให้กับแรงงานในพื้นที่ให้มีความสามารถตามมาตรฐานสากลสามารถแข่งขันกับตลาดแรงงานใน อาเซียนได้ในอนาคต และส่งเสริมในด้านความหลากหลายทางด้านอาชีพไม่เน้นในอาชีพใดอาชีพหนึ่งเป็นการ เฉพาะ เพื่อไม่ก่อให้เกิดการแย่งงานกันทำในพื้นที่ โดยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องลงเก็บข้อมูลสำรวจความ

ต้องการของประชาชนในพื้นที่ว่าต้องการให้รัฐส่งเสริมความรู้อาชีพด้านใดบ้าง และพัฒนาแรงงานอาชีพในด้านที่ตลาดต้องการ

๑๖.การสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด การสำนึกรักบ้านเกิดคือความตั้งใจที่จะอาศัยอยู่และพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือการมีงานทำในชุมชนของตนเองภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนให้โครงการต่างๆลงสู่ชุมชนมากขึ้น และเป็นโครงการต่อเนื่อง เพื่อลดการไหลของแรงงานจากชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง ภาครัฐควรสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานในชุมชนและควรเป็นโครงการต่อเนื่องที่ไม่ใช่โครงการเฉพาะระยะสั้นๆ เพื่อลดความยากจนและปัญหาต่างๆในสังคม

๑๗.ส่งเสริม พัฒนา และสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทุนการเงินของชุมชน กองทุนถือว่าเป็นสถาบันการเงินของชุมชนควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐให้เกิดความเข้มแข็งในด้านต่างๆ เช่น ด้านองค์ความรู้การบริหารจัดการ การบัญชี การจัดการสินเชื่อ สำหรับชุมชนที่ยังไม่มีกองทุนการเงินภาครัฐส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความตระหนักในการทำให้เกิดกองทุนการเงินในชุมชน ผลเสียจากการไม่มีกองทุนการเงินในชุมชนคือ ถูกเอารัดเอาเปรียบโดยกลุ่มนายทุนด้วยกับอัตราดอกเบี้ยที่สูง ภูธรณาการยึดที่ดินเพราะไม่มีความสามารถที่จะผ่อนกับธนาคารได้ด้วยกับเงินต้นที่สูงและดอกเบี้ยที่สูง เพื่อให้กองทุนการเงินของชุมชนเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง

๑๘.กลไกการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ต้องประกอบด้วย ๑)องค์กรชุมชน/เครือข่าย/สหกรณ์ชุมชน การทำงานร่วมกันของเครือข่ายองค์กรชุมชนทำให้เกิดความเข้มแข็งให้กับองค์กรในชุมชน ๒)ภาครัฐ ภาครัฐควรเข้ามาสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในชุมชนในด้านการส่งเสริมความรู้ และ ๓)ภาคเอกชน ให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการเป็นพี่เลี้ยง เพื่อการพัฒนาส่งเสริมด้านการจัดการทางการตลาด

ประเด็นที่ ๕ ด้านกระบวนการสร้างสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี

๑. ญญแจสู่ประตุการสร้างสันติภาพชายแดนใต้/ปาตานี

ระดับผู้กำหนดนโยบาย track ๑

๑) เดินหน้ากระบวนการพูดคุยสันติสุข/สันติภาพ โดยให้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) รัฐบาลควรเดินหน้าต่อไปและกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เนื่องจากทุกรัฐบาลที่ผ่านมาได้มีการดำเนินการแก้ไข ปัญหา แต่ขาดความต่อเนื่องและเป็นเนื้อหาประเด็นเดียวกัน ดังนั้น กระบวนการพูดคุยต้องเดินหน้าต่อไปเพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้จริงและยั่งยืน (อ้างอิงจาก เวที Peace Media Day)

๒) การกำหนดพื้นที่ปลอดภัย (Safety Zone) เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการสร้างบรรยากาศ ในการสนับสนุนกระบวนการพูดคุยสันติสุข/สันติภาพโดยรวม ทั้งนี้ ได้มีหลายองค์กรและหน่วยงานที่ริเริ่ม รมรงค์ขอพื้นที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก สตรี ผู้นำศาสนา พื้นที่ตลาด ศาสนสถานและเดือนรอมฎอน (ตัวอย่าง การเดินเพื่อสันติ, การจัดเวทีขอพื้นที่ปลอดภัย)

๓) ยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษบางส่วนรัฐบาลควรเร่งพิจารณายกเลิกการประกาศใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยประกาศใช้ พ.ร.บ. ความมั่นคงภายใน พ.ศ. ๒๕๕๑ มาแทนที่ เฉพาะพื้นที่ที่มีความรุนแรงในระดับต่ำ เช่น ในพื้นที่อำเภอตากใบ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา อำเภอแว้ง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส (อ้างอิงจาก เวทีสานเสวนานักการเมือง)

ระดับยุทธศาสตร์และแผนการปฏิบัติ

๑) กระบวนการทำงานของหน่วยงานราชการในพื้นที่ การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับ พื้นที่ควรให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันของหน่วยงานและส่วนราชการในพื้นที่ ทั้งนี้ก็มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบ ในพื้นที่ เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ภาค ๔ ส่วนหน้าศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน ภาคใต้ (ศอ.บต.) ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจชายแดนภาคใต้ และยังมีกระทรวง ทบวง กรมส่วนกลางหลายหน่วยที่ เกี่ยวข้อง เช่น แผนการพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ยุทธศาสตร์ด้านการอำนวยความสะดวก ของกระทรวงยุติธรรมยุทธศาสตร์การศึกษาในพื้นที่พิเศษจังหวัด ชายแดนภาคใต้ของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น

๒) บทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม รัฐบาลควรที่จะเปิดพื้นที่และสนับสนุนการ ดำเนินงานของภาคประชาสังคม รวมถึงการหนุนเสริมกันและกันกับหน่วยงานภาครัฐในการทำงาน อีกทั้ง ควร ให้องค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสันติภาพมากขึ้น เนื่องจากองค์กรภาคประชาสังคม สามารถที่จะเข้าถึงประชาชนได้จริง

๓) การสร้างพื้นที่กลาง (Common Space) ควรจัดให้มีการสานเสวนาหรือพูดคุยแลกเปลี่ยน กันกับกลุ่มที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ สถานะทางสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจต่อกันและสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อสู่การพัฒนาและทำงานร่วมกันในอนาคต

๔) การสร้างเครือข่าย (Network) ควรจัดรวมตัวกันในระดับปัจเจกและกลุ่มองค์กรเพื่อถักทอ สายสัมพันธ์ซึ่งกันและกันโดยเฉพาะองค์กรภาค ประชาสังคม เมื่อมีการสร้างกลุ่มเครือข่ายจะสามารถเพิ่มพลัง อำนาจในการต่อรอง

ระดับประชาชนในพื้นที่

๑) จัดให้มีคณะกรรมการสันติสุขชุมชน(ระดับจังหวัดชายแดนภาคใต้จังหวัด อำเภอตำบลและ หมู่บ้าน)รัฐบาลควรจัดตั้งคณะกรรมการชุดนี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในแต่ละพื้นที่เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการ

สันติวิธีในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งโดยรวมของสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานหลักในการแก้ไขปัญหาคความรุนแรง อื่นๆ ในสังคมและพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้ คณะกรรมการเป็นตัวแทนฝ่ายข้าราชการ (ความมั่นคงและพลเรือน) ฝ่าย การเมือง ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและอื่นๆ เพื่อทำหน้าที่สร้างความเข้าใจ เฝ้าระวังหรือป้องกันเหตุร้าย และเป็น สื่อกลางในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนเมื่อเกิดเหตุร้าย (อ้างอิงจาก ข้อเสนอของ กอส.)

๒.กระบวนการสร้างสันติภาพในมิติต่างๆ

ศาสนา

๑) ควรแก้ไขพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ ควรปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับบริบทสังคมในปัจจุบัน และควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องของกระทรวงที่จะดูแลกำกับ พรบ.นี้ เนื่องจากปัจจุบันมีทั้งกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงวัฒนธรรม และควรปรับปรุงแก้ไขการได้มาของผู้นำ ศาสนาโดยวิธีกระบวนการชुरอ ซึ่งกระบวนการมีสภาผู้ให้คำปรึกษา (สภาชुरอ) (อ้างอิงจาก ข้อเสนอของ กอส.)

๒) ร่างพระราชบัญญัติกองทุนชะกาต พ.ศ.รัฐบาลควรพิจารณา พรบ. นี้ เนื่องจากชะกาต เป็นบทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่มุสลิมทุกคนต้องบริจาค ได้มีการจัดการอย่างเป็นระบบทั้งในเรื่องของการ จัดเก็บและการแจกจ่ายให้กับบุคคลที่มีสิทธิตามบทบัญญัติของศาสนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สูงสุดในการให้ความช่วยเหลือผู้มีสิทธิได้รับชะกาตอย่างเสมอภาค ควรกำหนดให้มีกองทุนชะกาตและมี คณะกรรมการบริหารกองทุนชะกาตทำหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานกองทุนชะกาต

๓) ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ.รัฐบาลควรพิจารณา พรบ. นี้ เนื่องจากการ ประกอบพิธีฮัจญ์เป็นบทบัญญัติของศาสนาอิสลามที่มุสลิมที่มีความสามารถต้องเดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ทั้งนี้ การประกอบพิธีฮัจญ์ไม่มีการอำนวยความสะดวกและดูแลการเดินทาง ไปประกอบพิธีฮัจญ์ของชาวไทยผู้นับถือศาสนาอิสลาม หากมีการตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น จะสามารถดำเนินการ สนับสนุนและส่งเสริม อันเป็นประโยชน์ต่อกิจการฮัจญ์และให้ผู้ประกอบการจัดบริการฮัจญ์จ่ายเงินสมทบเข้า กองทุนส่งเสริมให้สมาชิก ออมทรัพย์เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และกระบวนการจัดการอื่นๆ ที่เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพที่ใกล้เคียงกับชาวมุสลิมในประเทศอื่นที่เดินทางไปประกอบพิธีฮัจญ์

ภาษามลายู

ประกาศให้ภาษามลายูเป็นภาษาทำงาน (Working Language) ควรให้ภาษามลายูเป็นภาษา ทำงานเพิ่มเติมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้มีเอกสารราชการในพื้นที่ที่มีสองภาษา ทั้งภาษาไทยและ ภาษามลายู เขียนป้ายในสถานที่ราชการ ชื่อถนน ชื่อหมู่บ้านด้วยภาษามลายูเขียนควบคู่กับภาษาไทย ซึ่งอาจ กล่าวได้ว่า ภาษามลายูเป็นภาษาท้องถิ่น ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติและภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมาภาษาถือว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และอาจนำไปสู่การ เข้าใจผิดตามมา อีกทั้งหากมีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาที่สองนั้นเป็นการให้เกียรติและเป็นการลดทอน ความรู้สึกที่มีต่อความเป็นชาติไทยในอดีต ดังนั้น การเพิ่มภาษามลายูนั้นเป็นการเสริมอัตลักษณ์ที่ดี ไม่ได้เป็นการ สร้างเงื่อนไขหรือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงแต่ประการใด เนื่องจากการใช้หลายภาษาเป็นสิ่งที่สวยงามและ เป็นการยอมรับความเป็นพหุสังคมและหลายประเทศที่มีการใช้ภาษามากกว่าหนึ่ง

การศึกษา

๑) กำหนดให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับมัธยมศึกษาและ อุดมศึกษาบรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนด้านสันติศึกษารัฐบาลผ่านกระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้ทุก สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลักสูตรสันติศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา

เพื่อให้เด็กนักเรียน นักศึกษาได้เรียนรู้และสามารถเข้าใจในบริบทสังคมที่แตกต่างจากที่อื่น ทั้งนี้ สามารถดำเนินชีวิตและมีทักษะในการจัดการความขัดแย้งและหลักการสันติวิธีเป็นการเบื้องต้น

๒) การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันในประเทศเกี่ยวกับสันติศึกษา รัฐบาลผ่านกระทรวงศึกษาธิการควรจัดให้มีความร่วมมือหรือการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยและการแลกเปลี่ยน การจัดสัมมนาร่วมกัน การประชุมทางวิชาการในประเด็นการจัดการความขัดแย้งและสันติศึกษา (Conflict Resolution and Peace Studies) ขึ้น เพื่อสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในสังคมไทยและนานาชาติ